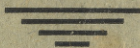

Lõbus „kämp“

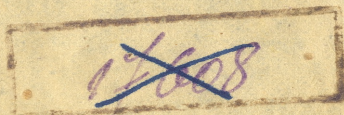
Onu X-i seltskondlikud õhtud

„KODULEHT“
Tallinn, 1930

Lõbus „kamp“

Onu X-i seltskondlikud õhtud

„KODULEHT“
Tallinn, 1930

32481

Eestimaa Trükik. A.-S. (end. J. H. Gressel),
Tallinn, Rataskaevu 10.

A-7539

1875000
1881. mullis?

Sissejuhatus.

Väga tihti võime seltskonnas, näit. sünnipäevadel, pulmapidudel, koosolemistel jne., tähele panna, et kauemal koosviibimisel ootamata üks n. n. „vaikusmoment“ tekib. See on hetk, kus kõik koosviibijad just nagu kellegi käsul korraga vaikivad ning nõutult mingisugust uut ajaviidet otsivad.

Selle piinliku vaikimise kutsub esile harilik igapäine olukord, nimelt: kui pidu või koosviibimine on juba kaunis kaua kestnud, on ühes sellega ka kõik jutud „maha räägitud“, on aega viidetud, tantsitud ja mängud mängitud, ning kui siis kõik pea korraga midagi muud ootavad — ongi „vaikuseminut“ käes.

Kõik koosolijad jäävad sel juhtumil nõutult vaatama, otse kui ootaksid, et keegi algaks millegi uuega, lõbusama ja külgetõmbavama ajaveetega. Ei leita sel silmapilgul aga sobivat meelelahutust — hakkavad külalised pikkamisi lahkuma, ja kui lõpp on igav, siis on ka kogu olemine igav olnud.

Mis tuleks ette võtta selle piinliku minuti ärahoidmiseks?

„Sel juhtumil,“ arvas onu X, „jääks üle ainsaks lõbusaks ja viisakaks ajaveeteks mingisugune kaardi-, tasku- või mustakunsti ettekandmine, mille teostajaks on keegi elav, lõbus ja hea kõneanniga isik. See toob seltskonda uuesti uut elavust, see just kui ergutab, ja peagi on kõik jälle oma endise hea meeoleu kätte saanud.

„Kahjuks on aga paljud arvamisel, et kunste saab ette kanda ainult mingisuguste aparaatide abil, mis palju raha maksavad, ja nad ei ole sellepärast nende äraõppimiseks mingisuguseid samme astunud. See arvamine aga on vale, sest trikid, mida saab aparaatide ja kõiksuguste tehniliste abinõude abil teha, loetakse „kõrgemaks maagiaks” ja nende äraõppimine on raske ning ka suurte kuludega seotud. Isik, kes neid tahab õppida, peab harilikult igapäisest tööst loobuma ja ennast täiesti sellele alale pühendama.

„Seda aga meie ei saa ega tahagi, vaid õpi me parem neid kunste ja vigureid, mis meil kergesti ja kuludeta on kättesaadaval. Niisuguseid kunste seltskonnas ettekandmiseks on lõpmata palju ja nende äraõppimine ei peaks kellelegi suurt vaeva sünnitama, sest nende ettekandmiseks pole vaja aparaate ega kalleid abinõusid. Kunste võime ette kanda igasugustel, — matemaatika, füüsika, füsioloogia, astroloogia ja teistel aladel, ja need on sama huvitavad kui kõik teisedki.

„Et kodus või seltskonnas niisuguseid kunste ette kanda, selleks peab ettekandja:

1. ettekantavaid trikke või vigureid kodus enne hästi harjutama, või „läbi töötama”,

2. hea kõneanniga olema, palju kõnelema, abiks võttes anekdoote, vanasõnu, igapäiseid juhtumeid jne., et saaks seltskonna tähelepanu oma kätelt ära juhtida,

3. jälgima kogu ettekande ajal koosolejaid, et mõnest momendist enesele uut kõneainet saada,

4. ettekantavaid kunste alati nii kokku seadma, et ettekanne hästi huvitav ja mitmekesine oleks ja ettekantavad trikid üksteisele ei sarnleks, sest muidu on kooslijail kerge neid „knihive” tähele panna,

5. kui keegi koosolijaist on mõnest kunstist näiliselt aru saanud, ning katsub seda oma seletusega „untsu” ajada, peab ettekandja seda olukorda mõne hea tabava naljaga või mõne muu sobiva abinõuga nii segi ajama, et seletaja häta jääb ja vaikib,

6. ühte ja sama kunsti või trikki kaks korda järgimööda ette kanda ei tohi, sest teiskordsel ettekandel jälgivad koosolejad seda teguviisi juba palju hoolsamalt ja tähelepanelikumalt; kui see aga mõnesugustel põhjustel vajalik, tuleb seda teistkordsel käsitamisel teisiti teha.

„Isik, kes neid soovitusi meeles peab ja enesele lipukirjaks võtab, ei „kuku” esinemisega iialgi sisse ja võib alati julgesti igalpool esineda; pealegi kogub ta sellega omale nii kodus kui ka seltskonnas palju sõpru ja lugupidamist.

„Olen tihti kuulnud, et ollakse arvamisel, et selleks peab vastav and või n. n. „sündinud kunstnik” olema. See pole õige! Mingisugust andi ega päritavust siin ei ole, sest kõike õpib igaüks ise, ja kui selleks natukenegi hakkamist, tahtmist ja osavust on, räägitakse jällegi, et see ja see on päris „sündinud kunstnik”. Kui kerge on vahel teisi tüssata, „haneks püüda”, seda oleme vist kõik vahest tunda saanud. „Haneks püüda” ei ole raske, peab ainult ajaga kaasa sammuma, ja jälgides alati olukorda, saavutame nii palju tähelepanuväärseid järeldusi ja leidusi, et juba sellestki materjalist meile jätkub.”

Need lootustandvad onu X'i sõnad hakkasid meidki huvitama, ja et temal neid kunste ka 1-nis palju, ja onu X ise ka üks n. n. päris „vigurivänt” on, algame järgmises „Kodulehe” numbris nende kunstide tutvustamisega, lootes, et need kõigile lugijaile meeldivad. Kui juhtub, et mõni neist ettetoodud kunstidest juba mõnele tuntud on, siis palume mitte kohe mõelda: „ah,

see on vana nali", vaid endid lohutada sellega, et neid on väga palju, kes seda veel ei tunne.

Ka selle kohta ütleb onu X:

„Tihti olen esinemisel kuulnud, et mõni üksik ütleb: „Seda kunsti tunneb ju igaüks“, aga kui lased seda isikut ette kanda, siis — „es tule midagi välja.“ Võtame paar näidet. Kui küsida, kas keegi teab, kuidas kirjutada 4-ja üheksaga 100, siis jääb mõnigi mõttes oma pliatsit vaatama, lootes, et see ise kuidagi selle ülesande kirjutab. Kuid nooremad kooliskäijad lahendavad selle kerge vaevaga, kirjutades $99\frac{9}{9}$. Või jälle küsite: „Kuidas saab 9-st tikust kolm ja pool tosinat teha?“ Mõnele on see muidugi väga raske probleem, aga kui asetame üheksast tikust kolm tikku teisale, üks siis saamegi ühele pool 3 ja teisel pool tosinat (s. o. 6 tikku). Ka niisugused küsimused tekitavad seltskonnas vahest palju nalja ja lõbusat aja-veedet ning nende ettekandmiseks pole mingisuguseid aparate vaja. Nii võib see, kes hooliga õpib ja osavasti esineb, oma trikkidega seltskonnas vahest palju nalja ja lõbusat aja-veedet pakkuda ja ise alati soovitud võoras olla.”

Et on u X oma kunstidega alati mingisugusel „olengul“, kas võõrsil, kodus, sünnipäevadel jne. esineb, siis katsume neid õhtuid võimalikult täpselt meie lugijatele edasi anda, lootes neilegi pakkuda veidi meelelahutust.

1. õhtu.

Ühel vihmasel õhtul, kui kõik kodus suure laua ümber olid kogunud ja Pauli, Harri, Anni ja väikese Leidakese poolt tehtud vigureid vaatasid, astus korraga ka Onu X. uksest sisse.

Hädavaevalt sai onu palitu seljast maha võtta, kui juba paluti teda laua juure istuma.

„Küll olete aga hädalised,” ohkas onu, „ei saa õieti teretadagi, kui juba oled „põmdi” laua juures. Noh, olgu pealegi; näen, et igat-susega jälle tahate näha mõnda uudist. Et ma just täna omale uue mängu kaarte ostsin, siis hakkame nendega esimesi katseid tegema.

„Kõigepealt üks väike kaardivigur. Mina võtan mängust kõik neli ässa välja; panen neist ühe kõrvale, sest seda pole mängus vaja. Need kolm ässa, nagu näete, on siin minu käes, või õigemini ütelda, minu peos. Nüüd lükkan nad kokku ja panen laual olevate teiste kaartide peale, muidugi pildipoolega allapoole, nagu teisedki. Sellega asuvad kõik kolm ässa paki peal. Neist võtan esimese ja lükkan selle paki vahele, seda teen ka teise ja kolmanda kaardiga, ning nüüd asuvad kõik kolm ässa paki keskel. Eks ole nii?”

„Vale,” ütles onu, saades jaatava vastuse teiste käest, „see oli ainult silmapete. Olgugi, et panin nad teie nähes paki vahele, asuvad nad ikka veel paki peal. Nagu näete, võtan kolm pealmist kaarti ja need ongi meie kolm ässa. Terve selle nalja saladus seisab järgmises: kui näitasin kolme ässa, siis oli minul nende all

veel kolm vöörast kaarti, milliseid varjasin kolme ässaga. Kokku lükates ja kaarte mängule asetades, jäid need kolm vöörast kaarti pealmisteks ja need lükasingi üksikult paki vahele, kuna ässad sellejärgi paki pealmisteks jäid. Ainult natuke osavust ja — asi läheb...”

„Nüüd saan minagi selle viguriga hakka-ma,” rõõmustas Paul omi kaarte segades. „Sellega saab palju nalja teha.”

„Jah, ega see raske ole. Järgmiseks tahan teile õpetada, kuidas teise isiku poolt puudutatud kaarti saab kindlaks teha. Selleks võtame umbes 20 kaarti kätte ja hoiame neid lehviku moodi lahtiselt, pildipoolega allapoole. Alumise kaardi neist oleme mees pidanud. Lük-kame selle lehviku all tähelepanematult parema käe näpuga niipalju keskkoha poole, et võime seda kaarti teise näpuga kogu lehviku ulatuses edasi-tagasi liigutada.

„Sellejärgi palume kedagi koosolejaist ühe neist kaartidest puudutamisega välja valida. Sel ajal aga jälgime puudutatud kaardi asukohta ja nihutame oma alumise kaardi just puudutatud kaardi alla. Nüüd lükame selle natukese väljapoole ja tõmbame puudutatud kaardi asemel meie oma kaardi välja ning näitame seda kõigile koosolejaile. Siis anname ka käesolevad kaardid kellegi kätte ja palume neid ühes väljavali tud kaardiga hästi ära segada. Pakki jälle oma kätte saades hakkame kaarte üksikult lauale panema, pildipoolega ülespidi, ja kerge vaevaga leiame siis vastava kaardi. Kas pole lihtne? Mis?”

„Jah, sinul on nad kõik lihtsad,” arvas isa, „kuna meile on nad peadmurdvad ja arusaamatud küllalt.”

„Asi pole nii hull,” rahustas onu, „küll õpite, sest raskusi siinjuures pole mingisuguseid.”

„Onu, luba see pakk korraks minu kätte,” palus Anni, „tahaksin sulle näidata, kuidas võin kõik mängus olevad kaardid nägemata üles ütelda.”

Anni võttis mängu, segas hästi läbi, ja teistest natuke eemale minnes loetles kõik tema poolt näidatud kaardid, ilma et neid ise oleks näinud.

„Aga nüüd, Annike,” palus onu, „on sinu kord meile seletama hakata.”

„Heameelega. Segamise ajal jaotan kogu mängu teiste nägemata pooleks ja pööran nende kahe paki seljad vastamisi, nii et mõlemil pool on ainult pilt pooled. Ühe pildipool pean meeles, ja hoides mängu umbes oma pea kohal, näitan selle kaardi ja nimetan seda. Sel ajal aga vaatan tagapool olevat kaarti, ja pakki seljataha pannes tõstan jälle selle ette ning teistele näidates ütlen selle silmade suuruse, kuid jälgin jällegi tagumist kaarti. Nii võin kõik kaardid lõpuni üles lugeda.”

„Vaata aga vaata,” kiitis onu, „sinust saab varsti teistele hea ajaviiteseltsiline. See on kena. Nüüd aga tahan teile näidata ühe uue kaardiviguri, ja nimelt: kuidas nelja isiku poolt meelespeetud kaarte üles leida.

„Selleks seame lauale nelja ritta 16 kaarti järgmiselt:

1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16

„Nüüd palume kedagi, nimetame teda A-ks, omale esimesest reast ühe kaardi mõttes välja valida, teist — B-d — teisest reast, kolmandat — D-d — kolmandast ja neljandat — E-d —

neljandast reast. Read loeme numbrite järjekorras, s. o. põiki. On need neli isikut omale kaardid välja valinud, korjame need numbrite järjekorras laualt üles ja asetame uuesti lauale, kuid juba järgmises järjekorras:

1	5	9	13
2	6	10	14
3	7	11	15
4	8	12	16

„Selle ladumise järgi on igaühe poolt valitud kaardid sattunud püstridadesse. Kui nüüd A käest küsida, missuguses reas tema poolt valitud kaart asub, ja kui ta ütleb, et see on kolmandas, — siis on tema kaart nr. 3. Kui B vastab, et tema kaart asub teises reas, siis on see tingimata nr. 6 jne. Niimoodi saame kõikide poolt meelepeetud kaardid suurema vaevata üles arvata. Et aga koosolijaid selle lihtsa viguriga mitte tutvustada, selleks peame igakordset kaartide laualeladumist hea kõne ja viguritegemise abil toimetama, et nad rohkem meie endi kui kaartide peale vaataksid.”

„Oi, oi, kell on juba kümme,” ütles onu uuri vaadates ja tõustes; „pean nüüd minema. Rahustuseks aga ütlen, et kui jälle tulen, küll siis jälle midagi ajaviiteks välja otsime. Nii siis nägemiseni...”

2. õhtu.

Täna on Annikese sünnipäev ja loomulik, et ka onu X. sealt ei tohtinud puududa, sest oli ju lubanud sel päeval mõnda õige iseäralist kunsti näidata.

Annile oli kingituste jaoks väike laud valmis pandud, kuhu oli kuhjunud kõiksugu kingitusi.

„Armas Annike,” ütles onu, kingitusi vaadates, „sinul on küll palju asju, kuid maiustusi vähevõitu. Katsun õige korraks nende tagavara täiendada. Istuge nüüd kõik sinna eemale, kuna mina jään siia laua juure. Lubad, Anni? Eks?

„Siin, nagu näete, on mul harilik suur ninarätik, mille sees midagi ei ole, sest hoian seda ainult otsadest kinni. Varukad käärin ka üles ja hakkas Annikesele maiustusi muretsema.”

Onu, kes rätiku lauale viskas, käärin varukad üles, võttis ühe käega rätiku laualt ja hakkas teisega selle ümber kõiksugu liigutusi tegema.

„Anni, too nüüd ruttu üks taldrek,” käskis onu, „ja hoi seda nüüd käes. Nii.”

Korraga hakkas rätiku seest kompvekke ja pränikuid sadama meie väikese Anni rõõmuks ja teiste imestuseks.

„Too veel teine taldrek,” käskis onu, ja oli see ja veel kolmas toodud, valas rätik ka need täis.

Kõik olid imestunud ja pärisid muidugi seletust, mida onu ei keelanud.

„Sel ajal, kui läksite istmetele, toimetasin omast taskust kolm kotti maiustusi lauale kingituste taha. Näidates tühja rätikut, viskasin selle, varukaid käärides, ühele neist kottidest. Kui võtsin laualt jälle rätiku kätte, oli selles juba üks kotike, mille siidipaberi kerge vaevaga puruks pigistasin ja sisu taldrekule puistasin. Nii tegin ka järgmistega ja nagu nüüd näete, pole see vigur kuigi raske, ainult osavust ja veelkord osavust on vaja.

„Nüüd aga, Paul, mine too suur, tühi, riidest suhkrukott ja natuke sidumisnööri; tahan huvitava kunsttuki näidata.

„Siin näete ja tõenduge ise, et see on lihtsalt suur suhkrukott, ja mis peaasi — vaadake, et see täiesti terve on ja kuskilt pole purunenud.

Nii! Sellesse kotti poeb nüüd Paul ja palun kedagi koosolejaist mul aidata kotisuud kinni siduda. Et aga keegi vahepeal nõõri lahti ei tee, vajutan nõõriotsad laki abil minu pitsatsõrmusega kinni. Soo! Paigutame nüüd selle koti ühes Pauliga siia sirmi taha ja kui kümneni olen lugenud, tõstame selle sirmi ära ja vaatame, mis Paul seal teeb.”

Onu luges pikkamööda kümneni, tõstis sirmi ära ja kõikide imestus oli suur, nähes Pauli toolil istuvat, terve, seotud ja pitseeritud kott käes.

„Noh, nüüd pole mull enam sõnu,” hüüdis isa, „see on juba päris nõidus, sest kott on ju sama terve kui see ennegi oli. Seleta õige, mida pagana moodi seda õige tehakse.”

„Asi polegi nii keeruline, kui teie arwate,” algas onu seletamist, „ka nõidusest pole siin juttugi, ainult peaosas esineb meil seekord Paul. Temaga olin enne juba kokku rääkinud ja just samasuguse koti samamoodi kinni sidunud ja pitseerinud; kotti minnes hoidis ta seda oma põues. Kotis olles löikas ta enda ümber oleva koti katki, puges välja ja viskas kesta sohva alla, kuna terve koti võttis põuest asemele. Eks ole lihtne?”

„Lihtne küll, aga pagana osavad mehed olete mõlemad,” arvas isa.

„Järgmiseks tahan teile näidata lihtsa, kuid huvitava viguri, mida igaüks kerge vaevaga järgi teha saab.”

„Jah, sinul, onu, on nad kõik kerged, kuid meile selle eest hästi peadmurdvad,” arvas Harri.

Onu läks teise tuppa kirjutuslaua juure ja tõi sealt kaks lehte puhast paberit ja oma kübara.

„Seda, mida nüüd näitan, võib, kes tahab, lugeda spiritistliste ettekannete liiki, sest siin peab ise eemale minema, kuna keha paigast liikuda ei tohi. Nimelt läheme nüüd teise tuppa. Mina istun siia toolile ja ei liiguta ennast siit, mille tõenduseks panen need kaks paberilehte kumbagi jala alla ja tõmban pliitsiga neile talda mööda jooned. Oma kübara aga viskan selle seina ääre, kust mina teda ei ulata paigalt liikumata kätte võtta. Nüüd palun kõiki siit toast lahkuda, tuba pimedaks teha ja uks kinni panna. Siis palun väljas lugeda numbraid kuni 25-ni ja jälle sisse astuda...”

Enne väljumist vaadati, kas kübaral ei ole niiti küljes, kas saapatald pole liimiga koos, jne., kuid kõik paistis õige olevat.

Peale 25-ni lugemist astuti sisse ja tuld põlema keerates nägid kõik, et onu istus toolil, kübar peas, ja jalad paberil tunnistasid, et need polnud kohalt liikunud.

Muidugi imestati jällegi, kuid meie viguri-meister rahustas kõiki järgmise seletusega:

„See vigur on veel lihtsam, kui eelmine, sest sel silmapilgul, kui kõik toast lahkusid, tõusin toolilt ja tõin oma kübara ära. Need paberid, millel enne minu jalad olid, peitsin ära ja taskest uusi võttes ja jalgu neile asetades tõmbasin uued jooned peale. Seda pettust aga keegi ei märganud.”

„Ja, noh, kavalust, seda on sinul väga palju,” arvas isa.

„Onu, ole hea, tule õhtust sööma, laud on kaetud,” kutsus Anni, kes täna peategelaseks oli.

„Täna, armas lapsuke, aga enne tahan kõigile veel söögi alla ühe viguri näidata. Nii siis, kõigepealt siduge minu käed, mitte käsivarred, seljapeale kokku. Nii. Ja nüüd riputage lühi-

kese niidiga minu ühe kõrva külge mingisugune sõrmus. Mina lähen nüüd teise tuppä, kus muidugi kedagi ei ole, ja teie panete minu järel ukse kinni. Tagasi tulles olen sõrmuse teise kõrva peale üle paigutanud."

Isa katsus veelkord sõlmed järgi ja onu läks teise tuppä. Natukese aja pärast lükkas ta ukse lahti, ja sõrmus oligi teis kõrva peal, kuna käed ikka kinni seotud olid.

„Noh, nüüd ma küll aru ei saa, kuidas sa seda jälle tegid, sest käed on sul kinni ja abilist pole sul ka?" küsis isa.

„Asi on jälle lihtne. Teise tuppä minnes kummardasin enese kere niipalju ettepoole, et sain tagurpidi läbi seotud kätte astuda. Siis tõstsin sõrmuse teise kõrva peale, pugegin samamoodi tagasi ja vigur oligi tehtud."

„Sina oled küll mingisugune Suliman-Ben-Sahib, sest oskad kõiksuguseid vigureid. Aga läheme nüüd sööma; mina arvan, et selle tassimisega on sinu kõht ka kaunis tühjaks läinud."

Söögilauagi ühes ei loobunud onu oma vigurite tegemiset, kuid sellest teinekord.

3. õhtu.

„Oi, oli," hüüdis onu X ühel õhtul võõrsile tulles, „siin saab ju niisuguse mulje, justkui oleksin kuhugi kaardiklubisse sattunud..."

„Ega me kaarte mängi," vabandas Paul; „Harri ja mina proovime ainult mõnd kaardikunsttükki. Tule, palun, istu siia. Näitan kohe meie tänast saavutust. Vaata, onu, mina seän 12 kaarti, s. o. ässa, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, sõduri ja emanda kella numbrilaua moodi lauale ja keeran kõik pildipooled allapoole, s. o. pildipolega vastu lauda. Selle n. n. kellaga võin

ma kõik soovivad kellaajad täpsalt ära ütelda. Näiteks mõtle endamisi, mis kella ajal sa homme hommikul tahad üles tõusta . . .“

„Juba mõtlesin,“ vastas onu.

„Nüüd hakka oma arvatud kellaaja arvust näiteks siit kaardist peale edasi lugema, kuid mitte kella osutiste käigu suunas, vaid vastuoksa, s. o. vastu päeva, kuni 15.“

Onu hakkas lugema ja jõudes 15-da kaardini, pööras selle nõudekohaselt ümber. See oli 6.

„No, see on tore,“ kiitis onu, „aga seleta nüüd mulle, kuidas seda tehakse?“

„See vigur on kaunis lihtne, kuid võõrale täiesti arusaamatu. Peale kaartide ümberpöörämist jääb minul meeles harilik kellalaud, s. c. kus asub 1, kus 2, kus 3, jne. ja kui siis keegi lugema hakkab, siis näitan ühele kaardile, lisan sel kaardil olevale silmade arvule 12 silma juure ja ütlen, et lugegu selle arvuni. Näiteks sina mõtlesid 6, mina näitasin kolmele, panin 12 silma juure ja käskisin sind 15-ni lugeda; nii hakkasid sa lugema, kolme kohal lugesid 7, kahe kohal — 8, ühe kohal, s. o. ässa juures — 9, emanda juures — 10, jne., kuni kuue kohal tuli sul lugeda 15. Oleksin ma näidanud näiteks 8-sale, siis oleks sul tulnud lugeda ($8+12=$) 20-ni, 11 puhul ($11+12=$) 23-ni, jne., kuid tagajärg oleks ikka üks ja sama olnud.“

„Väga kavalalt tehtud,“ kiitis onu, „aga nüüd tahan minagi ühe viguri näidata. Siin, nagu näete, on mul käes terve mäng, mille hästi läbi segan. Nüüd viskan selle terve mängu õhku, s. o. lae alla ja püüan neist ütleme, ärtu emanda ja risti kuue õhus kinni. Pange tähele!“

Onu segas veel kord mängu hästi läbi ja viskas siis kaardid kõik korruga lae alla, nii et

need kõik laiali lendasid. Imestusel polnud piiri, kui onu tõesti vastavad kaardid kinni püüdis.

Paul, kes katsus seda järgi teha, kukkus oma katsega hiilgavalt läbi, sest tema ei saanud ühtki kaarti kinni püüda.

„Ka selle viguri tegemisel, nagu kõigi teiste juures, on natuke osavust vaja,” hakkas onu selletama. „Vaadatakse peale segamist (võib ka keegi teine segada) märkamatu kahte pealmist kaarti, minul olid need ärtu emand ja risti kuus. Pealmise neist, ärtu emanda, tõmbasin sel ajal, kui rääkisin, nägematu pahema käega pealt natuke kõrvale ja sealt mängu all, nii et ta pildipoolega vastu põhja lamama jäi. Et see kaart ümberpöörduvalt paki all seisis, sellest ei teadnud teie midagi. Siis niisutasin natukene pöidla ja esimese näpu otsad, ning pakki jällegi paremasse kätte võttes pigistasin kord kõvasti näpu otsad vastu kaarte. Loomulikult, et need kaardid niiskuse tõttu näppude külge kinni jäid, ja kui kaardid õhku viskasin, muidugi laialt, siis lendasid kõik peale nende kahe käest välja. Tegin natuke vigurit seal juures, et keegi neid kahte kaarti tähele ei paneks, ja minul olidki kaardid kinni püütud.”

„Küll mina ka seda kunsti harjutan,” arvas Paul.

„Õpi aga peale,” sõnas onu, „seltskonnas läheb sul seda tulevikus ehk vaja. Kuid nüüd järgmiseks tahan teile näidata teise viguri ja nimelt: kuidas teise isiku poolt meespeetud kaarti segamisega üles leida.

„Nagu näete, segan jälle mängu hästi läbi ja panen neist 10 kaarti pildipoolega allapoole lauale. Et kaarte veel rohkem segamini ajada, võtan kaarte kord alt — kord ülevalt. Nüüd otsi sina, Harri, üks neist omale välja, ilma et

kaarti mulle näitad, — pane ta siia minu käes olevate kaartide peale.”

See tehtud, korjas onu ka teised laualolevad kaardid üles ja pani mängu peale; segas siis need veel hästi läbi ning hakkas neid pildipoolega ülespidi üksikult lauale panema. Natukese aja möödumisel oligi Harri poolt meelespeetud kaart käes.

„Ka siin tarvitasin natuke osavust ja nimelt järgmiselt. Võetakse mäng kaarte, kusjuures alumine kaart meeles peetakse, muidugi peale segamist. Teistele nägemata loetakse pealt näiteks 5 kaarti ära ja asetatakse need mängu alla, omapoolt märgitud kaardile lisaks. Võttes nüüd pealt ja alt kordamööda kokku 10 kaarti ära ja asetades need lauale, jääb minu kaart jällegi alumiseks. Sel ajal, kui Harri valis omale ühe kaardi, toimetasin oma kaardi jällegi mängu peale, millele Harri oma kaardi veel juure lisas. Segamise ajal pidin aga hästi tähele panema, et need kaks kaarti teineteisest lahku ei läheks ja pakki pärast ümber pöörates ja kaarte üksikult lauale asetades oli mul kerge Harri kaarti üles leida, sest et see tuli minu kaardi järgi.

„Nüüd aga lõpuks õpetan teid tegema veel kahte lihtsat kaardivigurit. Lauale asetatakse igast mastist üks kaart, pildipoolega ülespoole. Ise sealt eemale minnes, palutakse kedagi koosolejaist üht neist kaartidest puudutada. Tagasi tulles vaatate kaardid üle ja mõne viivu pärast on teil puudutatud kaart käes.

„Et seda kaarti üles leida, peab teil üks abiline olema, kellega enne olete kokku rääkinud ja kes teile teiste nägemata vastavaid märke annab. Nii näiteks „r u t u” kaardi puudutamise juures — hoiab abiline lauast kinni, sest enamuses on laudad kõik neljakandilised nagu

ruutu kujud, ä r t u juures hoiab ta käe südame kohal või puusas, r i s t i juures paneb ühe käe näpud või käed rinnale risti ja p a d a masti puudutamisel kas nuuskab nina või teeb mõnda muud kokkuräägitud märki.

„See vigur on oma lihtsusega seltskonnas vahest väga palju peamurdmist ja nalja sünnitanud, liiatigi siis, kui abiline märguandmist teistele täiesti nägemata toimetab. Järgmine vigur on eelmise kordamine, kuid ainult kolme kaardiga. Seal on abilisel näiteks pabeross suus ja hoiab seda vastavas suu nurgas või keskel, kuidas laual olevaid kaarte puudutati.

„Noh, sellest jätkub teile tänaseks, kuid ütlen veel kord, et kui niisuguste viguritegemistega tahate esineda — siis enne harjutage hästi, muidu satute teiste naeru alla.”

„Head jällenägemist”

4. õhtu.

„Onu, ohverda meile täna õhtul jälle midagi omast rikkalikust ajaviite tagavarast,” paluti onult, kes alati tervitatud külalisena perekonda tuli.

„Heameelega, kuid ei tule midagi praegu meelde; aga sellegipärast tahan natuke rääkida, kuidas meie silm, kõrv ja kompamiseel meid vahest petab.

„Lubage mulle pliiats? Aitäh!” algas onu X seletust. „Nagu teada, on meie mõistuse organid ainsad vahemehed välisilma ja meie vahel ning neile rajame kogu oma elu. Sest mida ise kuuleme, näeme ja tunneme, eks see ole ju kõige õigem? Kuid kahjuks on ka need organid vahest väga petlikud ja valmistavad meile mõnikord meeletuska, nii et lõpuks tekib küsimus: Kui oma kõrvu ja silmi enam ka uskuda ei

või — keda peaks me siis veel uskuma? Kõigepealt tahan tuua mõne näite silmapettest.

„Joonistan siia paberile neli joont (joon. nr. 1), milledest tõmban sikk-sakkjooned läbi. Igaüks, kes neid põikjooni silmab, tunnistab kohe, et need ei jookse paralleelselt, ja kui neid veel pikendada — siis jooksevad otsipidi kokku. See aga on silmapete, sest kui hakkan sirkliga mõõtma, näete, et põikjooned on täiesti paralleelsed.

„Järgmise joonistuse (joon. nr. 2) suhtes palun ütelda, kumb alumine lõikejoon, — kas kriips või punkteeritud, — on pealmise A—B joone otsejätk?”

Nr. 1.

„Kindlasti on see joon C—D,” arvas isa.

„Vale! Nüüd näed, kuidas sinu silm sind petab ja enamasti ka kõiki teisi, sest kui joonelaua kätte võtame ja A—B joone peale seame — siis näeme, et selle jätk on E—F.”

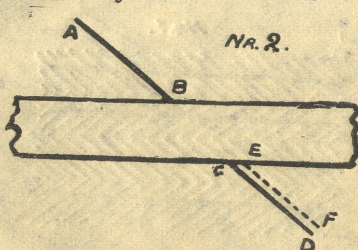
„No usu siis veel omi silmi,” pomises isa endamisi.

„Jah, armas sõber, ega või uskuda,” ohkas ka onu. „Mina joonistasin järgmiseks siia kaks jagu ühest ringvõrust (joon. nr. 3). Kui nüüd küsin, kumb neist pikem on — siis vastab enamus, et alumine, mis aga jälle vale on. Mõõtes teeme kindlaks, et peamine alumisest umbes paari millimeetri võrra pikem on. Nüüd

aga üks küsimine: kas võite käega näidata hariliku, näit. „Estonia” piimaäri pudeli kõrguse?”

Kõrguse muidugi igaüks näitas isesuguse, aga kui toodi pudel kohale — selgus, et keegi ei olnud õiget kõrgust näidanud, ka onu ise mitte.

„Nii näete,” seletas onu edasi, „et isegi asja, mis meil igapäev käes on, pikkust ei oska me õieti näidata, ja nii on see kõigi teiste asjadega meie elus. Et meil aga just pudelist jutt oli, siis esitan teile küsimuse: ütlege, kui mitu piimapudeli ümbermõõtu läheb näiteks isa keha ümbermõõduks vaja?”

„Tingimata 6 või 7,” arvati läbiseigi, kuid mõõtmisel selgus, et jätkub isegi vähem kui neljast pudeli ümbermõõdust.

„Eks ole üks pettus teise järgi?” küsis onu, „kuid nüüd sellest aitab ja läheme üle kuulmisele. Kui me ühe umbes meetri pikkuse hariliku sidumisenööri võtame, selle keskkoha hõbe supi- või dessertlusika seome ja mõlemad vabad nööri otsad peopesadega vastu omi kõrvu surume, siis kuuleme, kui lusikat vastu mõnd kõva asja — ust, kapit või tooli — lööme, kirikukella lööke. Riputame aga nöörile mõne hõbedase supikulbi, annab see palju jämedama ja parema kõla, kui meil Tallinnas Toompeal asuva

vene kiriku suur kell. See aga on jällegi kõrvapete, sest nõõr annab kõla edasi, muutes seda hästi akustiliseks.

„Mõni räägib, et tema kuulmine on parimaid. Sellega võib järgmise katse teha: me asetame ta näoga toa seina poole, otsaesine seina vastu. Siis võtame kõva harja (ka riidehari) ja lauatüki ning läheme sellega tema selja taha, muidugi nii tasa, et ta seda ei kuule. Kui nüüd harjaga paar-kolm korda lauatükile nühi-

№. 3.

me ja eemale minnes küsime, kas isik võiks ütelda, kus kohas toas seda tehti — siis saame kindlasti vale vastuse. Kuulmise järgi otsustades kostis see justkui kuskilt eemalt.

„Ja lõpuks veel paar näidet „kompimise pette” üle,” hakkas onu oma vestet lõpetama. „Kui näiteks surume peopesaga 10-ne või 25-e sendilise metallraha oma sõbrale otsa ette, hoiame seda seal natuke aega ja ära võttes kätt ühes rahaga, palume sõpra paigal seista, et raha maha ei kukuks — siis teeb ta seda kindlasti. Sõber ei näinud, et me raha peale surumist jälle ära võtsime ja teiseks on temal tunne, nagu oleks raha otsa ette kinni jäänud. Kui palume teda raha otsmikult ära võtta, tõstab ta kindlasti käe selle järgi, aga ei leia sealt midagi. Nüüd lõpuks pange oma parema käe keskmise sõrme üle sama käe esimene sõrm (pöidla järgmine) ja katsuge nii kahe sõrmega korraga ühte laual olevat hernest või

oma ninaotsa, siis tunnete, et neid on ikka kaks, kuna tegelikult on ainult üks.

„Sellest vist tänaseks jätkub. Olen teie soovi täitnud. Jällenägemiseni järgmise korran.“

5. öhtu.

Ühel öhtupoolikul sattus onu X perekonda, kus lapsed just omi matemaatilisi koolitöid lõpetasid.

„Kuule, onu, sina tead ikka igasuguseid viigureid. Kas sa ka matemaatilisi kunsttükke oskad teha?“ küsis Harri, kes juba keskkooli klassis oli õppimas.

„Oo ja,“ vastas onu ning võttis pliiatsi. „Siin näiteks kirjutan arvu 91, mis omastkohast meile imelikuks arvuks muutub, kui seda hakkame kasvatama ühest üheksani. Jälgides siis saadud tulemust, näeme, et ühed ja sajad igakord ühevõrra kasvavad, kuna kümned samapalju vähenevad.“

Harri hakkas arvutama ja tulemus oli järgmine:

$$1 \times 91 = 091$$

$$2 \times 91 = 182$$

$$3 \times 91 = 273$$

$$4 \times 91 = 364$$

$$5 \times 91 = 455$$

$$6 \times 91 = 546$$

$$7 \times 91 = 637$$

$$8 \times 91 = 728$$

$$9 \times 91 = 819$$

„Aga järgmiseks, Harri,“ seletas onu edasi, „kirjuta omale üles arv 3367, mida katsu korrutada arvudega 33, 66, 99, 132, 165, 198, 231, 264 ja 297, lõputulemused igatahes huvitavad sind, sest iga tulemus koosneb ühesugustest numbritest.“

Harri muidugi hakkas kohe jälle arvutama ja teistegi imestusel polnud piiri, kui tulemuseks oli:

$$\begin{aligned}33 \times 3367 &= 111.111 \\66 \times 3367 &= 222.222 \\99 \times 3367 &= 333.333 \\132 \times 3367 &= 444.444 \\165 \times 3367 &= 555.555 \\198 \times 3367 &= 666.666 \\231 \times 3367 &= 777.777 \\264 \times 3367 &= 888.888 \\297 \times 3367 &= 999.999\end{aligned}$$

„Nüüd, Harri, kui tahad samasuguseid suuremaid tulemusi saada, siis hakka korrutama arvu 123456789 kordamööda arvudega 9, 18, 27, 36, 45, 54, 63, 72 ja 81. See võtab küll natuke rohkem aega, kui eelmine, aga selle eest on see arvutus huvitav.”

Seekord hakkasid Harri ja vanem õde Netti võidu arvutama, ning tulemusteks olid järgmised imelikud numbrite read:

$$\begin{aligned}9 \times 123456789 &= 111.111.111 \\18 \times 123456789 &= 222.222.222 \\27 \times 123456789 &= 333.333.333 \\36 \times 123456789 &= 444.444.444 \\45 \times 123456789 &= 555.555.555 \\54 \times 123456789 &= 666.666.666 \\63 \times 123456789 &= 777.777.777 \\72 \times 123456789 &= 888.888.888 \\81 \times 123456789 &= 999.999.999\end{aligned}$$

„Onu, ka mina tean ühte niisugust arvutust,” teatas Paul, „ja nimelt, kui korrutame arvu 37 arvudega: 1×3 , 2×3 , 3×3 , 4×3 , jne. kuni 9×3 , saame lõpptulemusis ka ühesuguseid numbreid:

$$\begin{aligned}1 \times 3 \times 37 &= 111 \\2 \times 3 \times 37 &= 222 \\3 \times 3 \times 37 &= 333 \\4 \times 3 \times 37 &= 444 \\5 \times 3 \times 37 &= 555\end{aligned}$$

$$6 \times 3 \times 37 = 666$$

$$7 \times 3 \times 37 = 777$$

$$8 \times 3 \times 37 = 888$$

$$9 \times 3 \times 37 = 999$$

„Kuule, Paul,” ütles Netti, „palju lihtsamalt võib ju 37-t korrutada igakord mitte 1×3 või 4×3 , vaid kohe 3, 6, 9, 12, 15, 18, 21, 24 ja 27-ga. Eks ole?”

„Täiesti õige,” pomises Paul, „aga minu viis on siiski parem.”

„Noh — rahu!” noomis onu, „õige on teil mõlemil. Kuid nüüd vaatame, missuguseid lõpptulemusi saame siis, kui ühes korrutamiseega ka juurepanekuid teeme, loodetavasti huvitavad needki tagajärjed meid.”

„Onu, mina tean üht niisugust arvutust,” teatas Harri, „nimelt, kui meie ühe, siis kaks-teist, siis 123 jne., korrutame 8-ga ja lisame ühe juures — 1, kaheteistkümne juures 2, jne., saame lõpptulemuseks meie algarvud kõik t a g u r p i d i.”

„No, nüüd hakkam mina arvutama,” ütles onu ja tulemus oli:

$$1 \times 8 + 1 = 9$$

$$12 \times 8 + 2 = 98$$

$$123 \times 8 + 3 = 987$$

$$1234 \times 8 + 4 = 9876$$

$$12345 \times 8 + 5 = 98765$$

$$123456 \times 8 + 6 = 987654$$

$$1234567 \times 8 + 7 = 9876543$$

$$12345678 \times 8 + 8 = 98765432$$

$$123456789 \times 8 + 9 = 987654321$$

„Ka minul tuleb üks niisugune arvutus meelde,” ütles Paul, „see on nagu eelminegi, kuid tuleb korrutada 9-ga ja lisada 2-st peale, lõpptulemus aga...”

„Oota, mina hakkam arvutama,” hüüdis Harri, ning saavutas:

$$\begin{array}{r}
1 \times 9 + 2 = 11 \\
12 \times 9 + 3 = 111 \\
123 \times 9 + 4 = 1111 \\
1234 \times 9 + 5 = 11111 \\
13345 \times 9 + 6 = 111111 \\
123456 \times 9 + 7 = 1111111 \\
1234567 \times 9 + 8 = 11111111 \\
12345678 \times 9 + 9 = 111111111 \\
123456789 \times 9 + 10 = 1111111111
\end{array}$$

„Pea küll tõendama omaks heameeleks,” kiitis onu, „et matemaatikas olete kõik häid edusamme teinud, kuid et aeg hiliseks kipub jääma ja ka mina koju pea minema—näitan teile veel ühe huvitava lõpptulemuse. Näiteks, igakord, kui me 1-hest alates järgimööda kõik mittepaa- ris arvud kokku arvame ($1+3$, $1+3+5$, $1+3+5+7$, jne.), saame lõpuks summad, mis alati vastavad mingi terve arvu ruudule. Näiteks:

$$\begin{array}{r}
1 + 3 = 4 \quad \dots \dots \dots = 2^2 \\
1 + 3 + 5 = 9 \quad \dots \dots \dots = 3^2 \\
1 + 3 + 5 + 7 = 16 \quad \dots \dots \dots = 4^2 \\
1 + 3 + 5 + 7 + 9 = 25 \quad \dots \dots \dots = 5^2 \\
1 + 3 + 5 + 7 + 9 + 11 = 36 \quad \dots \dots \dots = 6^2 \\
1 + 3 + 5 + 7 + 9 + 11 + 13 = 49 \quad \dots \dots \dots = 7^2 \\
1 + 3 + 5 + 7 + 9 + 11 + 13 + 15 = 64 \quad \dots \dots \dots = 8^2 \\
1 + 3 + 5 + 7 + 9 + 11 + 13 + 15 + 17 = 81 \quad \dots \dots \dots = 9^2 \\
1 + 3 + 5 + 7 + 9 + 11 + 13 + 15 + 17 + 19 = 100 = 10^2
\end{array}$$

„Mitte üksi need minu poolt näidatud arvude read, vaid ka iga pikem sarnane arvude rida annab lõpptulemuses ikka mingi arvu ruudu. Näiteks,” seletas onu edasi:

$$1 + 3 + 5 + 7 + \dots \dots \dots 39 + 41 + 43 = 484 \dots \dots = 22^2$$

„Lõpuks veel, kui tahate ühte niisuguste mittepaaris arvude lõpusummat teada saada ilma neid kokku arvamata, tuleb teil viimne, suurim arv pooleks jaotada, arv $\frac{1}{2}$ juurde lisada ja siis korrutada tema enda peale. Näiteks:

$$1 + 3 + 5 + \dots \dots 51 + 53 = 53 : 2 = 26\frac{1}{2} + \frac{1}{2} = 27 \quad 27 \times 27 = 729$$

„Noh, sellest tänaseks vist aitab,” ütles onu, „pean lahkuma, et ka teile puhkust anda; küllap järgmine kord jälle midagi uut endile ajaviiteks leiame. Head ööd.”

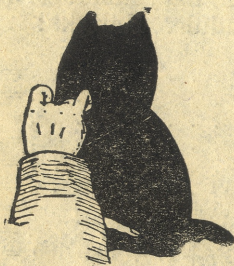
„Aitäh, armas onu, head ööd,” kostis kooris.

6. õhtu.

Ühel õhtul, kui onu X teistega istus laua ümber, millel lamp põles, hüüdis korraga väike Leida:

„Vaadake, kui kole onu näeb...”

Kõikide pilgud pöördusid onu poole, kuid midagi „koledat” tema olemises ega näos näha ei olnud, aga kui Leida osutas onu varjule,

Joon. 1. ja 2.

mida lamp seinale viskas, pahvatasid kõik koosviibijad naerma. Varju järgi otsustades pidi selle omanik küll mingisugune kole elukas olema.

Ka onu naeratas, kuid jäi korraga tõsiseks ning sõnas:

„Teate mis? Leidakene on oma leidusega mulle hea mõtte toonud, nimelt hakkame täna õhtul oma aega veetma varjutegemistega seinale. See sünnib käte abil; need tulevad nii kokku panna, et nende vari seinale mingisuguse kujundi heidab. Kas olete nõus?”

Nõusolekut poleks vaja küsida olnudki, sest niikuinii oldi alati onu ettepanekutega nõus. Leida tõi lina, mis kinnitati nõeltega seinale, lamp nihutati ligemale ja varjati ühelt poolt nii paberiga, et kiired ainult seina valgustasid.

„Käevarjud, mida hakkam teile näitama,” — algas onu sissejuhatuseks, — „on juba vana ajast tuntud ajaviide, kuid jääb alati uueks, sest ikka jälle leitakse mõni uus huvitav vari juure. Ka teie, kui tragid olete, arvan, saate mõne uudisega hakkama. Esmalt tahan teile näidata üht meie armsatest koduloomadest...”

Joon. 3. ja 4.

Onu sirutas käe ja seinale ilmus üliloomulikus suuruses meie „kiisu” vari. (joon. nr. 1.)

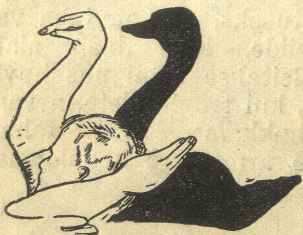
„Onu, luba, ma näitan sulle „liblikat,” palus Leida, „olgugi, et tal ka sarnadust on „kulli” või „linnuga”.” Leida seadis käed ülestikku, ja seinale ilmus tõesti vari, mida võis nimetada liblikaks, kulliks või mõneks muuks linnuks. (joon. nr. 2.)

„Kena,” kiitis onu, „aga kas seda looma ka tunnete?” ja seinale ilmus vari (joon. nr. 3.)

„See on „koer”! „Ei, see on „hunt”,” kostis läbisegi, kuid onu rahustas kõiki sellega, et olgu ta ühele hunt ja teisele koer, sest varju veidi muutes võib neid mõlemateks lugeda.

„Nüüd aga näitan teile ühe armsa looma, kelle piim meile heaks toiduks on”, ja seinale ilmus „lehma” pea. (joon. nr. 4.)

„Noh, see on armas loom küll”, torises Harri; „kui selle sarvedega tutvust teha, siis

Joon. 5. ja 6.

kaob pooleks aastaks söögiisu, sest ta on „pull”, aga mitte „lehm”.”

„Oodake”, hüüdis Paul, „mina õpetan teile, kuidas hane varju tehakse. Vaadake, nii” (joon. 5.), „ja nüüd veel ühe kena metslooma, kes

Joon. 7. ja 8.

meie Leidale lihavõtteks värviliste munade kinkimise eest hoolitseb.” (joon. 6.)

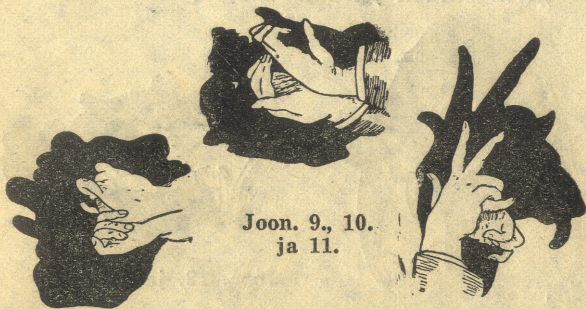
„Lihavõtte jänes”, hüüdis Leida rõõmsalt.

„Õige,” tunnustab onu, „aga, Harri, mida sina siis seal löikad...?”

Harri, kes vahepeal oma tööga valmis sai, kavalalt naeratades astus ligemale, seadis end valguse ette ja hakkas seletama:

„Kõigepealt tahan nüüd teile näidata kuulsat buuride kindralit Onu Pauli, kes inglisbuuri sõja aegu kuulsaks sai. Vaadake, siin ta ongi.... (joon. nr. 7.) Need aga, kes teda ei tunne, lugegu seda „John Bulliks” või „Onu Tomiks.”

„Teiseks näitan nüüd, kuidas minu vanem õde Hilda oma aega viidab ja miks ta alati teatrisse hiljaks jääb...” (joon. nr. 8.)

See tõgamine muidugi Hildale ei meeldinud; pooleldi vihaselt lükkas ta Harri eemale, seadis käed kokku ja ütles:

„Vaata, Harri, see siin aga oled sina...”
(joon. nr. 9.)

„Ega mina mõni „pätt” ole,” porises Harri eemalt.

„Noh, lapsed,” noomis onu, „ärge siis nalja juures kohe nii tõsiseks minge, sest siin näitab ju igaüks ainult oma oskust, muidu pean ma teid võrdlema kahe niisuguse varjuga, kes teineteise ligi saades kohe kiskuma hakkavad...”
(joon. nr. 10.)

„Buldogid,” pahvatas isa naerma, „noh, see on tõesti kena võrdlus sinu polt, onu.”

„Onu,” palus väike Leida, „näita meile veel midagi, vaat, niisuguseid suuri loomi!”

„Hea küll, armas laps, näitan siis lõpuks veel mõne metslooma. Siin näiteks on „metskits” (joon. nr. 11.), kelle sarved peaksid küll kõveramad olema, aga minu näpud on täna kangvõitu. See on jooksvast! Järgmiseks katsun näidata looma, kes on pärit rhinotseeruse liigist ja kelle nimi on...?” (joon. 12.)

„Ninasarvik”, hüüab Leida.

Joon. 12. ja 13.

„Õigus, laps,” kiitis onu. „Ja nüüd lõpuks näitan veel ühe targa looma, keda vanasti kasutati sõdades, s. o. idamail, ja kelle esindajaid oleme meiegi siin Tallinnas näinud. Noh, Leida, kas tunned seda suurt elukat?” (joon. nr. 13.)

„Ölivant,” hüüdis Leida.

„Elevant”, parandas Harri.

„Noh, olgu ta nüüd „öli” või „ele”, aga üks väntkael ta siiski on”, naeris onu, „aga nüüd tänaseks aitab, küllap me järgmisel korral jälle midagi uut omale ajaviiteks leiame. Nii siis nägemiseni!”

„Head ööd, onu, aitäh!” kostis kooris vastu.

7. õhtu.

„Usute või mitte,” ütles onu X väikese Leida sünnipäeval olles söögilaua juures istudes, „et valan õlut ja vett nii ühte klaasi, et mõlemad ei segune üksteisega? Õlu jääb alla ja vesi peale.”

Seda ei tahtnud muidugi keegi uskuda, sest õlu on ju samane vedelik nagu vesigi.

Siis võttis onu tüki paberit, lõikas sellest välja just nii suure sõõri kui mahtus klaasi ja valas siis pool klaasi õlut täis. Õllele asetatas väljalõigatud sõõri ning valas sellele ettevaatlikult vett peale. Oli klaas täis, siis võttis onu paberi pealt ära ja kõik võisid oma silmaga näha, et klaasis olid õlu ja vesi üksteisest lahus.

„Kas joob nüüd keegi õlle siit klaasist nii ära, et ainult vesi jääb järele?”

Vastust mitte saades, tõi onu ühe õlekõrre, lükkas selle otsapidi klaasi põhja ja imes nii kogu õlle ära. Vesi jäi järgi.

„Nüüd, mil keel on juba niisutatud ja meel hea, tahan maha pidada ühe kõne. Sellepärast palun natukene tähelepanu. „Austatud lauavõõrad, kõik, suured ja väikesed,” algas onu. „Tihti olete lugenud lehest, et see või teine on leiutanud „perpetuum mobile”, mis on iseseisev jõud, igavesti liikuv masin. See on samasugune jõud nagu ka meie maakera ja kõik ilmaruumi kehad kasutavad, liikudes mitte kellegist lükatuna ega puhutuna. Palju on selle probleemi lahendamise kallal murtud päid, kuid senini pole sellega peale minu keegi hakkama saanud. Jah! Minul õnnestus see, ja kohe näitan oma leiutist teile.

„Siin näete üht harilikku ümmargust puumuna, mis kujutab meie maakera — vähendatud kujul. Samuti, nagu maakera seisma ei jää, nii ei jää ka see muna kunagi seisma. Asetades

ta lauale, veereb ta alalõpmata. Kui mind kord enam ilmas ei ole, siis asetatakse kuulikene minu mälestussambale, kus ta veereb minu auks."

Onu asetas kuuli lauale, ja tõesti veeres see vahetpidamata.

„Kõiki oma saladusi ei oska ma pidada saladuses, ja ka selle tahan teile seletada. Kuul on puust ja täpselt ümmargune. Sellesse kuulikesse puurisin igast küljest augukesi, millised täitsin umbes poolest saadik elavhõbedaga ja panin siis pealt vahaga kinni. Ilu mõttes värvisin selle veel üle, ja see ongi kogu minu saladus."

„On olnud juhuseid," seletas onu edasi, „kus kiri, mis on kellegile määratud, tehakse teise poolt lahti ja loetakse läbi. Et sellest pahest hoiduda, saadan nüüd oma kirjad õige iseäralikul viisil minema. Nii saatsin möödunud nädalal ühele oma sõbrale kirja. See aga sai hakkama niisuguse tükiga, et sõi mu kirja ära. Senini oli minu kirjakirjutamise viis salajane, kuid nüüd avaldan selle ka teile, tingimusega, et teie seda saladust välja ei lobise. Võtan laualt vaagnast ühe kanamuna, kuhu kirjutan tindiga, noh, näiteks: „Leida, ma armastan sind", koorele. Kõigutan seda muna edasi-tagasi, et tint hästi läbi tungiks, ja kustutan siis kõik pealt jälle maha. Nüüd koorin selle muna puhtaks, ja nii kui näete, on minu kirjutatud lause kõik siin peal. Kui tahate salakirja saata, siis saatke nii, nagu mina seda teen..."

Mõned lauasolijad katsusid seda ka järgi teha, kuid tagajärge polnud mingisugust.

„Siin peate jälle natukene kavalust ja valedust tarvitama. Seda muna ei võtnud ma sügugi laualt, vaid tegin ainult nii, — muna võtsin taskust. Teiseks ei tungi harilik tint kunagi läbi munakoore. Kirjutamiseks kasutatakse ise-

äralist tinti, mis koosneb maarjajää, äädika ja tindipähkli *) lahundist. Selle tindiga kirjutasin juba kodus nimetatud sõnad peale, keetsin muna soolases vees kõvaks, kusjuures kiri kadus ja läbi koore munavalgele tungis. Nooremas põlves tegin niisuguste munadega lihavõtte ajal palju nalja.

„Järgmiseks näitan üht igapäevast vigurit, mida igalpool võib teha. Võtan ühe paberossi, lükkan temast tubaka ja papi välja, nii et puhast maispaberi-kest järele jääb. Harri, võta see kest oma kätte, vaata tema firmat, ja kärista siis ta puruks — väikesteks tükkideks. Nüüd anna need tükid minu kätte, ma hõõrun neid näppude vahel, surun nad kokku, puhun kord peale ja annan ta sulle lahtitegemiseks tagasi.”

Harri võttis onu käest väikese paberikuulise, harutas selle lahti ja kõikide imestuseks oli kest jälle terve.

„Selle viguri läbiviimine on päris kerge, selleks oli mul juba teine samasugune kest teise ja kolmanda näpu vahel. Harry poolt antud purukskärjstatud kesta pillasin teie nägemata maha ja võtsin näppude vahelt uue terve kesta. Muidugi sündis see kõik ilma, et teie seda toimingut tähele panite.

„Nüüd lõpuks näitan, kuidas ma omale saepurust igapäev kohvi keedan.”

Onu läks kööki ja tõi sealt väikese kastitäie saepuru, mille asetaski lauale. Siis võttis ta ühe teeklaasi, liimis sellele väljaspoole korra musta paberit ümber ja ütles:

„Siin on kastitais saepuru ja üks klaas, mille paberikorruga üle liimisin, et keetmise juures klaas katki ei läheks. Täidan selle kiasa saepuruga ja toon ta teile näha. Nii! Nüüd katan

*) Tindipähkel = saksakeeles Gallapfel.

selle klaasi oma käes ühe rätikuga kinni ja pomisen vastavaid nõiasõnu, et saepuru muutuks tuliseks kohviks.”

Onu kattis oma vasakus käes oleva saepuruga klaasi rätikuga kinni ja pomises natukene ning tegi käega isesuguseid liigutusi, võttis siis rätiku klaasi pealt ära. Klaasi ulatas ta Leidale, sõnades:

„Võta, Leida, siin on sulle klaasitäis tulist kohvi, pane koort ja suhkrut sisse, joo ise ja anna ka teistele maitseta. Niimoodi keedaa ma omale alati kohvi.”

Kõik vaatasid, maitseteid, kuid kohvi mis kohvi. Kuidas seda saepurust sai teha, see oli kõigile mõistatuseks.

„Kuule onu,” hüüdis isa, onule üht klaasi ulatades, „tee mulle õige see klaasitäis head konjakit, see on sinu käes ka vist õige kerge asi...?”

„Raskusi ta mulle ju ei tee, niisama ka sulle. Ma seletan sulle kogu selle teo ära, ja tee omale siis kas või sekki, kui tahad.

„Kattis, mille köögist tõin, oli peale saepuru veel üks niisugune klaas, missuguse laualt võtsin ja paberiga üle liimisin. Liimimine sündis sellepärast, et kui kasti juure läksin tühja klaasi täitma, vajutasin selle täissaades saepuru alla ja võtsin sealt teise klaasi. Sellesse klaasi oli aga juba köögis tuline kohvi valatud ja peal paberist kaan, kuna kaane peal oli saepuru. Kattes klaasi oma käes rätikuga kinni, võtsin pärast rätiku ühes klaasil oleva kaanega pealt ära, ja kohvi oligi valmis. See aeg aga, kui teie kohvi maitseteid, toimetasin kaane ühes selle natukese saepuruga oma tasku. Noh, armas sõber, too aga konjak siia ja ma keedan sulle ta kohe valmis.”

„Nüüd oskan isegi keeta, aga parem läheme ja joome üks klaasike tänase õhtu hea kordamineku peale. Sellest jätkub tänaseks küllalt. Küllap teinekord tüssad meid jälle oma viguritega.”

Naeratades kadusid mõlemad teise tuppa.

8. õhtu.

„Hõissa! Onu tuli!” kostis kooris, ja isegi vanemate inimeste meeolelu läks rõõmsamaks, sest oli ju teada, et kui onu X siin on, siis läheb õhtu alati kiirelt ja lõbusalt mööda.

„Kuule onu” küsis Harri, „Kas sa võid meile seletada, kuidas teevad seda tasku- ja laada-kunstnikud, et võtavad tulist rauda ja süsa kätte ja isegi sulatina — ja ei põleta ennast sellejuures? Arutasime just praegu seda asja.”

„Jah, mu armsad, see on suur saladus, aga kui lubate, et teie sellest kellegile ei räägi, siis annan saladuse välja, vastasel korral võin mina mõne kunstimehe käest naha peale saada ja see pole ihule kõige kasulikum.”

„Nii siis kuulake!” algas onu. „Et ennast põletamatuks teha, s. o. tulist asja nii kätte võtta, et ennast sealjuures ei vigastata, selleks peab mõningaid ettevalmistusi tegema.

„Abinõud selleks on väga mitmesugused ja kõik kergesti kättesaadavad, kuid pean kohe juure lisama, et ettevaatus ja täpsus on siin peaasjad. Näituseks, võib julgesti põlevaid süsa kätte võtta ja käes hoida, kui peopesa enne paksu salvi korruga on üle võõbatud. Salv, mis selleks kasutatakse, koosneb: Altee-juurte pulbrist ja munavalgest. Sellega määratakse peopesa sisse ja riputatakse veel peale maarja-

jää-pulbrit. Samaks otstarbeks kasutatakse veel salvi, mis koosneb: munakollasest, kummi-araabikumist ja jõu-jahust ning on eelmisega üheväärtusline.

„Sulatame nüüd 250 grammi maarjajää pulbrit 70 grammi inglis-väävelhappe sees ära ja lahjendame seda lahundit 1-he kilo veega, siis saame selle, enne nii suures saladuses hoiatud kunsti kätte, et sulatina oma peopesal hoida, ehk jälle paljajalu tulise raua peale astuda, või tuline raud kuhugi vastu ihu asetada. Seda lahundit kasutatakse nii, et kohta oma ihul, millega tulist asja puudutatakse, määratakse enne mitu korda selle vedelikuga sisse ja lastakse ära kuivada, ja siis alles tehakse vastav katse.”

„Aga tina on ju kole tuline?” päris Harri edasi.

„On küll,” vastas onu, „kuid see pole puhas tina, mida need mehed kätte võtavad, vaid ainult ühest osast tinast ja kahest osast „Vismutist” ning ühest osast tsingist koosnev. Aga ka see on suur saladus, seda pidage meeles! On ka neid kunstnikke, kes keeva provansõli suhu võtavad ja isegi alla neelavad, kuid teiste teadmata on see enne veega segatud, sest vesi eraldab end soojuses õlist. Niipalju on minul nende saladusi teada.

„Lõpuks aga hoiatan teid, et enne kui tahate seda katset teha, peate ettevaatlikult harjutama ja katsetama, et enesele mitte mingisugust põletishaava tekitada. Peaasi — ettevaatus!”

„Palun, onu, näita või räägi veel midagi,” palusid kõik.

„Noh, hea küll,” oli onu nõus. „Näen, et tulised jutud teid huvitavad. Järgmiseks näitan teile n. n. „põrgu-tungalt”. Siin näete

üht harilikku riidetükki, mille kastan minu ees oleva vedeliku sisse ja riputan sukavarda otsa. Tehke nüüd tuba pimedaks, mina süütan selle riidetüki põlema ja teie imestate üksteisele vaadates, et teie näod ja käed on kohutavalt rohelist värvi, kuna huuled tumedad, ja kellel need punaseks värvitud — neil on nad päris mustad. Seda teha on kerge, sest riie olgu ükskõik missugune — ainult see vedelik on tähtis, millesse riide kastan, ja mis koosneb piiritusest, mille sees on ülessulanud soola ja safraani.”

„Küll on aga „ägetad” näod,” arutas väikene Kusti omas shargoonis.

„Järgmiseks näitan, kuidas võib taskurätikut põlema panna, ilma et rätikul mingit viga oleks. Selleks too mulle, Leidakene, ema käest üks puhas taskurätik. Nii, — tänan! Mina süütan selle nüüd hästi veega läbi... ja kastan teda korraks piirituse sisse, riputan — et oma kätt mitte põletada — selle varda otsa ja panen põlema. Nii, nüüd näete, et taskurätik põleb, kuna ärakustutades sellel mingit põlemismärki küljes ei ole.”

„Häh! see on mõne salviga sisse määritud,” hüüab Paul.

„Ei ole! Nii kui teate, vesi ju ei põle, põleb ainult piiritus, ja et rätiku enne hästi läbinii-sutasin, siis põles ainult pealolev piiritus, kuna vesi hoidis rätikut põlemise eest. Aga kui teie ka sama katset tahate teha, siis soovitan seda enne mõne teise riidetükiga teha, sest võib juhtuda, et kõrvetate esimese korruga mõne hea taskurätiku ära ja mis siis ema ütleb, seda on raske ette teada.

„Tänase lõpuks,” ütles onu, „tahan teile veel ühe kena „triki” õpetada ja nimelt niidiga, muidugi ikka tule ja põletamise alusel, nii kui teie

alul soovisite. Siin võtan ma ühe niiditüki niidirullilt, selle pikkus on... oot, ma vaatan... jah, just 63 sm. — vaadake ise järgi! Eks ole? Nii! Nüüd võta sina Leida ja lõika see niit mitmest kohast katki ja põleta see kõik ära, kuid nii, et tuhk alles jääb...”

Leida võttiski niidi, lõikas selle puruks ja põletas ära, s. o. nii nagu kästud.

„Nüüd raputa see tuhk minu peopesale. Nii! Ning mina teen selle jälle terveks.”

Onu hakkas tuhka oma peopesas hõõruma ja muljuma, siis puhus paar korda sellele peale ja peopesa uuesti lahti tehes võttis sellest pisikese muljutud kuulikese välja, mille andis Leidale lahtitegemiseks.

Kõik imestasid, kui lahtiharutamisel ilmus jälle terve niit nähtavale, ilma ühegi põlemismärgita ning ka pikkus oli endine. Küsivate pilkudega vaatasid kõik onule.

„See on üks kergemaist trikest,” seletas onu, „sest kui mina niidirullilt tükk niiti võtsin, siis oli mul juba üks niiditükk kahe sõrme vahel. Mõõtsin seda selleks, et teid veenda, et niit ikka üks ja sama oleks, ja et ka minu käes olev niiditükk oli 63 sm. pikk, s. t. mõlemad niidid peavad alati ühepikkused olema, muidu saadakse pettusest kergesti aru. Tuhk aga, mille Leida mulle peosse raputas, kadus juba hõõrumisel ära, ja mis veel üle jäi, selle puhusin ettevaatlikult, tähelepanu äratamata ära.”

„Noh, see mees on noorespõlves küll üks viguri-vänt olnud,” arvas heatahtlikult üks isa sõpradest.

„Jah! Noh, mis sest enam rääkida!” lausus onu kavalalt muheledes, „eks seda ole olnud teised ju ka. Aga nüüd olgu tänaseks lõpp ja soovin kõigile head jälleenägemist.”

9. õhtu.

„Kuule onu,” päris ühel õhtul Peeter õnu X-ilt, „sina oled ikka niisugune kõigeteadja, kas võid meile ka seletada neid trikke, mida kasutavad kunstnikud, kes poevad kasti, lasevad selle lukustada ja siduda, kuid ometi tulevad sellest välja, ilma et lukke või nõõre lahti teeksid?”

„Ja, mu armas,” vastas onu, „täna, kus mul kaunis vähe aega on, ei taha ma sellest jutustama hakata; teiseks, puuduvad mul ka vastavad kastid, muidugi vähendatud kujul, et teile näitlikult kõike seletada. Niipea kui kastid tiseri juures valmivad, annan teile ka vastavad seletused. Et mul aga siiski natuke aega on, tahan teile jälle midagi minu kunstide kogust õpetada.”

„Oi, see on tore, nüüd läheb jälle ‚lahti,‘” rõõmustus Anni.

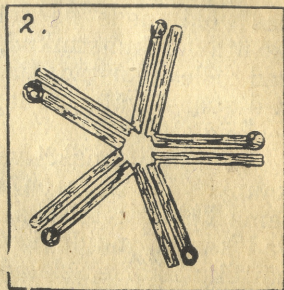
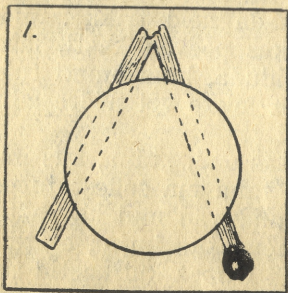
„Materjal tänaseks ajaviiteks on mul juba kaasas” — algas onu. „See koosneb toosist tikkedest. Nendega saame aega lõbusasti mööda saata.”

„Tahan sulle ühe mängu näidata,” ütles Harri. „Ma võtan mingi arvu tikke, sean need kõrvuti lauale, ja nüüd hakkame neist kordamööda tikke ära võtma. Võtta võib ainult üks, kaks või kolm tikku korraga, mitte rohkem, ja kes viimase tiku võtab — on kaotanud.”

Mäng algas, ja igakord, kui onul tuli viimaseks võtta, leidis ta ainult ühe tiku eest, s. t. onu igakord kaotas. Harri vaatas paar korda võidurõõmsalt onule ja algas siis seletust:

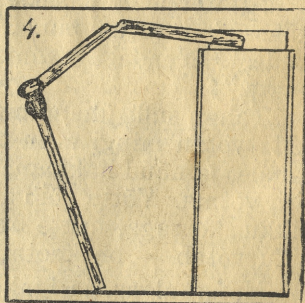
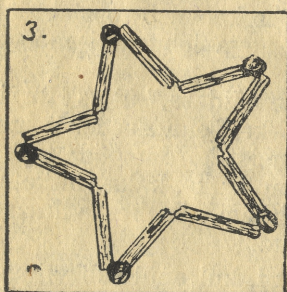
„Sa vist said juba aru, et pean sulle igakord lõpuks ainult ühe tiku jätma, sest muidu sa ju ei kaotaks. Terve saladus seisab selles, et

peab teadma, mitu tikku laual on ja kui palju korraka võib võtta. Mina võtsin aluseks neli, nii et me mõlemad kokku alati ainult neli tikku üles võtsime. Näit., võtsid sina 1, siis võtsin mina 3, kui sina 2 — siis mina ka 2, nii et lõpu-

võtmisel pidi lauale 5 tikku jääma, kust sina üle kolme ei tohi võtta, ja kui mina siis veel ainult ühe võtan, siis — oled sina kaotanud. Nii pean mina alati laual 4 korda X plus 1 tikk.”

„Väga kavalasti arvestatud,” arvas onu;

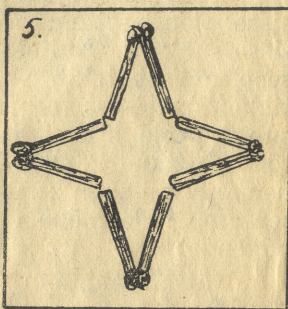
„nüüd aga teeme mõned naljad tikkudega.” Onu võttis ühe tiku, käänas selle just keskkohast pooleks ning asetask selle veekaravini kaelale (joon. 1) nii et tikk kolmest kohast kandma jäi. Sellele asetask ta ühe 5-sendilise raha.

„Nüüd tahan näidata, kuidas murtud tikk soodustab rahal karahvini kukkuda.” Nende sõnadega tilgutas onu tilga vett tiku murtud kohale. Kohe hakkasid tiku otsad laiali minema ja peagi oli raha pudeli kaelast sisse kukkunud.

„Seda katset võime veel kunstlikumaks teha,” arvas Paul. „Mina murran 5 tikku keskelt pooleks ja ehitan neist ühe tähe (joon. 2). Nüüd lasen selle keskkoha tilga vett langeda, ja vaadake, kuidas see täht ennast nüüd muudab.”

Ja tõesti hakkas täht laiuma (joon. 3), kuni laual oli ilus tähekujuiline tikkudest raam.

„See on kõik väga kena,” arvas onu, „kuid mina tahan teile näidata, kuidas tikk tule mõjul liigub. Selleks ehitame omale vastava väikesse ehitise, kus tikutoos on aluspostiks ja see murtud tikk küljetoeks, kuna teise tiku paneme kõvera tiku toetusse, peadpidi vastamisi

(joon. 4). Nüüd süütan mõlemad tikupead, ja vaadake, kuidas teine (püstiseisev) tikk väriseb ja rappub. Sellega näeme, et tikule ei mõju üksi vesi, vaid ka tuli.”

Huvitav oli silmata neid kahte tikku põlemise ajal, sest nende paendumised ja rappumised olid vahest väga naljakad.

„Need katsed oleme kõik ainult tule ja veega teinud, kuid nüüd tahan näidata, kuidas tikke ka käskida võib,” ütles onu. „Minul on siin imeiline nõiakepp, millega hakkam tikke käskima.” Nende sõnade juures tõi onu supitaldriku, valas sellesse vett ja asetaski 8 tikku tähemoodi veele

ujuma (joon. 5), kuid nii, et nende pealmine pool märjaks ei saanud. Siis võttis onu oma kepi, mis paistis mustast puust või eboniidist olevat, ning kastes selle otsa tähe keskk kohta vee sisse, käsutas:

„Minge laiali...!” ja silmapilkselt täitsid tikud käsku. „Koonduge!” käskis onu uuesti, kastes teise kepiotsa vette ja — käsk täideti jälle täpselt ning tikud moodustasid jälle tähe. Seda katset kordas ta veel paar korda ja hakkas siis seletama:

„See kepp siin ei ole puust ega eboniidist, vaid mustaksvärvitud tsinktoru. Toru otsa sisse olen asetanud seebi tüki, kuna teise otsa sisse suhkrut. Kui seebiotsa vette panin, lahub seep, millest tekib veele õhuke seebikord, mis tikke üksteisest eemale lükkab. Panen aga suhkrupoole sisse — siis lahub jälle suhkur ja tõmbab tikud kokku. Nüüd aga pean jälle minema ja kui aega kord rohkem — küll siis meisterdame jälle mõne viguri valmis. Head jälle-nagemist!”

„Nägemiseni, onu!”

10. õhtu.

Õhtusöök oli täna lõbusalt möödunud, sest ootamatult oli onu X ka sellest osa võtnud, ja kui tema juba lauas on, noh, siis on lõbu laialt.

Pereema koristab laua puhtaks ning kõik asusid selle ümber, et võimalikult kõik näha ja kuulda, mis onu jälle pakkuda tahtis.

„Olen seni teile väga mitmesuguseid kunste ja nalju õpetanud, mis koosnesid akustilistest, matemaatilistest jne. alustest. Täna aga võtame kõik oma tarkuse kokku ja harrastame kord ka kõige lihtsamaid koduseid nalju, ja

loodan, et need teile niisama palju lõbu valmistavad kui endisedki.”

„Näiteks ei tahaks keegi naljalt uskuda, et kúúnal põleb ka vee all. Et seda tõestada — toome ühe laia nõu veega — näit. silmapesu kausi — kuhu peale paneme ujuma ühe väikese lauátükikese, mille peale on kinnitatud lühikene kúúnrajupp. Núüd võtame ühe teeklaasi ja katame sellega kúúnla ning lauátükikese kinni. Pean siinjuures tähendama, et lauakene peab ka klaasi sees olles vabalt liikuma. Jõudes klaasiga veepinnani, surume selle ettevaatlikult vee alla, ja nüüd võib igaüks näha, et kúúnal ka vee all põleb. Muidugi sünnib see põlemine niikaua, kui klaasis veel õhku on. Sellepärast ei tohi klaasi liiga kaua vee all hoida, vaid tuleb peatselt välja tõmmata.

„Selle katse läbiviimiseks on peasjalikult täpsust ja head silmamõõtu vaja, sest klaasi ääred peavad vett puudutama korraga. Ka ei tohi klaasi kallutada, sest et sel juhul tungiks sealt õhk välja ja — vesi sisse.”

„See on väga huvitav katse,” kaalutles Anni, „aga, onu, kas sa tead ka seda, kuidas saaks kanamuna tervelt pudelisse panna, ilma et kummagit lõhkuda?”

„Tean küll! See trikk ei ole kuigi suurte raskustega seotud,” vastas onu. „Kui sina värsket kanamuna umbes 24 tundi kanges äädikas leotad, siis muutub tema koor niivõrd pehmeks, et tervet muna oma käte vahel rullides võid pikerguse pulgakese saada, mis pudelikaelast kergesti sisse mahub. Valad sa siis pudelisse külma värsket vett — võtab muna pikkamööda oma endise kuju ja ka kõvaduse tagasi ja peale vee äravalamist võid kõigile näidata — et muna on pudelis. Võhikule on see aga arusaamata nali.

„Kui teie aga pikema ettevalmistuseta tahate muna pudelisse paigutada, siis peate selleks pooltooreks keedetud muna võtma ja ära koorima. Siis võtame selleks pudeli (mõlema katse juures on väga head „Estonia” piimapudelikud), viskame sellesse natukene põlevat puuvilla või vatti ja asetame ruttu muna pudeli suule. Algul seisab muna vagusi ning hakkab siis pikka-mööda pudelikaelast sisse tungima, kuni lõpuks väikese paugu saatel tervelt sisse on pääsenud. Nüüd kõrvaldame põlend puuvilla ja võime jälle teistele üht imetegu näidata.”

„Küll mina nüüd tean, mida mul teha tuleks,” lausus Paul lauaoatsast kavalalt naeratades, „ajan ühel päeval kõik ema kanamunad pudelisse, küll siis saab nalja...!”

„Ära sa seda tee,” hoiatas onu, „muidu oleks meil mõlemil hea peapesu ema käest oodata, ja lõpuks olen mina see peasüüdlane, sest mina see õpetaja olengi... Näen, et te minu õpetusi tahate kurjasti pruukima hakata ja näitan teile sellepärast midagi muud.

„Kas olete ka kord kuulnud, et noapeast võib vett välja pigistada...? Vist mitte, seda näen teie nägudest...”

„Ja, meie küll mitte,” porises Paul, onu noomitusest veel vähe pahane. „Sinul aga paistab kõik võimalik olevat ja võid minu arvates isegi vihma siis sadada lasta, kui sul seks tahtmist on.”

„No, nii suurt võimu minul küll ei ole, ainult osavust ja kõneandi, seda on küll, ja järgmiseks naljaks läheb just neid mõlemaid tarvis.

„Meie võtame ühe hariliku lauanoa, näitame seda kõigile, et igaüks veenduks, et selle peas vett ei ole. Siis käärime oma varukad üles ja võtame noa paremasse kätte. Nüüd palume kedagi koosolijaist teha kriidiga meie küünar-

nukile kolm risti, milleks tõstame küünarnuki nii üles, et käsi noaga ulataks krae juure. Krae vahele on meil aga enne juba ära peidetud üks vette kastetud käsna (vamm) või veega täidetud väike kummipall. Ajal, mil saab küünarnuki peale riste tehtud, võtame nägematult kraevahelt käsna ära, peites seda peopesasse. Seda toimingut aga juuresolijad näha ei tohi, ja kui nüüd käe väljasirutame ja teeskleme kõvat pigistamist, tilgub tõesti noapeast vesi välja. Peale vee väljapigistamist palume neid kolme risti jälle ära kustutada või teeme seda ise, sealjuures käsna endisesse kohta jälle tagasi asetades. Kui teie seda nalja hästi harjutate, siis võite sellega mõndagi mehikest imestama panna ja ka natukene kõditada, tilgutades temale vett kraevahele.”

Ja kui onu lahkus — algaski tänaste kunstide õppimine.

11. õhtu.

Terve pere oli laua ümber kogunenud ning vaatas pealt, kui Anni ja Peeter oma viimaseid „Veski-mängu” käike tegid.

„Kuule, onu,” küsis isa, „mis õige oleks, kui sina ka täna õhtul meile mõnda omast kunstitagavarast näitaksid?”

„No, võib ju ka,” arvas onu heatahtlikult piipu popsutades, „kuid kunste ei tahaks täna kuidagi käsile võtta, pole kohe sarnast meeleolu. Võtame nende asemel aga midagi muud, ja arvan, et kõige sobivam oleks meie endiga mõned katsed teha. Näiteks tuleb mulle üks väga huvitav ja õpetlik katse meele, ja nimelt:

„Teatavasti tegi dr. Everard Hustler, kes kuulus oma raadiumi uurimuste alal, ka väga

tagajärjerikkaid katseid metafüüsilisel alal. Tahaksin siin teile näidata üht tema katset, mille kohta Hustler ise ütles, et see katse on veel senini ristimata, s. o. sellele katsele pole veel vastavat nime leitud. Katse teostub „Pendli” alusel. Siin, Harry, võta minu laulatussõrmus ja kinnita sellele umbes 30 cm. pikkune niit külge. Niidi asemel võib ka naisterahva pikka juuksekarva kasutada, kuid nii kui näen, on siin teil kõikidel „poisi-pead”, ja pikka juust, seda otsi tulega, aga pole midagi teha, peab ju ajaga kaasa sammuma.

„Nüüd, Harry, too meile üks hõbe supilusikas... Nii! Aseta see lusikas otse oma ette lauale ja nimelt nii, et lusika vars on sinu poole juhitud ja lusika õõnsus ülespoole. Nii on kena. Võta nüüd niidi vaba ots, keera see paar korda ümber oma näpu ning hoiu seda pöidla abil kinni. Niidi teise otsa kinnitame sõrmuse. Toeta nüüd oma küünarnukk lauale ja hoiu niiti ühes selle otsas rippuva sõrmusega just lusika keskkoahas, kuid nii, et sõrmus lusikat ei puudutaks. Kätt aga pead võimalikult rahul hoidma.

„Pange nüüd tähele. Hoides sõrmust lusika kohal, näeme, et sõrmus kas kohe või mõne viivu pärast kiikuma hakkab ja nimelt ainult üht suuna pidi, s. o. piki lusikat. Kas pole nii?”

„Aga naljakas!” hüüdis väike Liisi.

„Jah, naljakas küll, kuid, Harry, anna nüüd niit Anni kätte hoida ja vaatame, kuidas siis sõrmus kõikumata hakkab...”

Anni hoidis nii kui Harrygi sõrmust, kuid kõigile ootamata hakkas see mitte piki, vaid põiki lusikat kõikumata. Isal, kes järgmiseks katset tegi, kõikus sõrmus jällegi piki lusikat, kuna emal, kes ka asja vastu huvi tundis, kõikus sõrmus põiki.

„? ? ?”

„Näen, et tahate seletust,” naeratas onu. „Siin näeme üht huvitavat katset, ja nimelt, et meesterahvaste juures kõigub sõrmus enamiste piki ja naisterahvaste juures põiki lusikat. See kõikumine näitab meile positiivse ja negatiivse voolude või magnetismi peale, ja sellega ühes ka n. n. sugupoolte magnetismile. Kõikumise tegevuse järgi võime niimoodi ka otsusi teha närvide, hinge- ja vaimutegevuse kohta, mis kõik ju ainult meie oma sees olevad elektrilised tegevused on.

„Kuid meie katse ei ole veel lõppenud, ja me saame veel mõningaid üllatusi. Üks neist on see, et kui meie sõrmuse kõikumise juures lusika pikkamööda eemale nihutame, näeme, kuidas kõikuv sõrmus tahab lusikale järgi minna, tehes edasi nihutatud lusika poole pikemaid liigutusi. Huvitav katse juures on aga see, et normaalne sõrmuse kõikumine (meeste juures — piki, naiste juures — põiki lusikat) siis takistatud saab, kui teine, vaba käsi kellegi teise sugupoolse isiku poolt kinni hoitakse. Siis hakkab sõrmus selle järgi kõikuma — kelle võimu tema üleolevaks tunnistab.

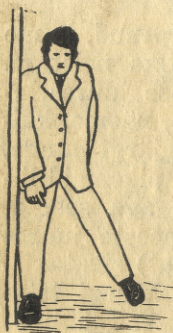
„See Hustleri leiutis on üks huvitavamaist ja katsetatud juba kauemat aega nii hingelisel kui ka okultistlikel alusel. Ka meid, kes seda katset teeme, paneb see mõtlema, ja kui teie tulevikus sellele katsele vastava nimetuse leiate, siis oleksin väga tänulik, kui sellest mulle teatate.

„See teem oli teile vist natukene tõsine, kuid pole viga, teadma ju peame kõike, kuid järgmiseks aga tahaks teile näidata paar lõbusat kodus nalja.”

„No, nüüd läheb lahti . . .” rõõmustas Leidakene.

„See sull' meeldib,” naeris onu. „Soovitaksin teil nüüd teha järgmist katset: Tulge kõik siia seina juure ja seadke endid nii selle vastu, et teie parem külg, s. o. jalg, käsi ja õla, täiesti vastu seina on surutud (joon. nr. 1), ning katsege, ilma et kuskilt kinni hoiate, oma vasakut jalga väljaspoole eemale tõsta. Muidugi ei tohi sealjuures seinast eemale nihkuda, ja ka parem jalg peab omal kohal püsima. No katsuge...”

„Onu, seda vist küll keegi ei saa teha,” kostis läbisegi.

Joon. 1.

„Tühi jutt,” hüüdis Peeter, „näete, kuidas mina seisan,” ja tõesti, Peeter sai sellega ilusti hakkama, sest ta leidis selle „kniivi” üles (mille igauks ise leidma peab).

„Bravo, Peeter!” kiitis onu, „kui sellega hakkama oled saanud, siis katseta seda ka vasaku küljega, mida ka teised pärastpoole teevad. Nüüd aga järgmine katse.

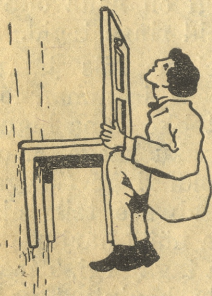
„See enam-vähem tuntud katse sünnitab ka nalja, ja tasub ennast ära, sest kes sellega täna hakkama saab, saavutab omale ühe suhkrutüki. Harry, tule ja heida põlvili selle kummuli keeratud tooli peale (joon. 2) ja katsu suuga võtta suhkrutükki, mille panen tooli leeni peale. Käsa ei tohi põlvedest kaugemale asetada, ning põlved peavad olema just tooli istekohaga liinis. Kui võte pole õige, siis jääd suhkrutükist ilma ja võid ka kergesti ninali kukkuda.” (Joon. 3).

Kohe olid kõik toolid ümber keeratud ning katsetamine algas, ja ühes sellega ka lõbu, sest vahel olid lapsed oma toolidega nii ninali maas,

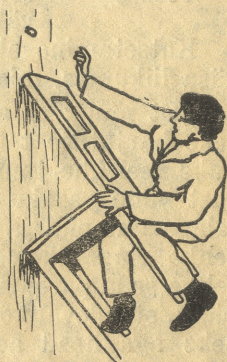
et ei saanud arugi pealt vaadates — kellele mingisugused jalad kuuluvad. Katsetati, kuni kõik väsinud olid.

„Onu, näita veel midagi,” palusid lapsed, sest niisugune materdamine näis neile meeldivat.

„Rahustuge, küll näitan, aga sel korral ühe rahulisema katse. Otsige omale igäüks pudeli kork... Nüüd mõõtke kohalt, kus teie seisate kõik reas, otse ettepoole veel kolm jala pikkust ja asetage siis saapa nina ette pörandale kork püsti maha (möödetud saab nii, et asetatakse edasi minnes ikka üks jalg teise ette, vaata

Joon. 2.

Joon. 3.

joon. nr. 4). Nüüd minge oma algseisandisse jälle tagasi ja katsuge parema jalaga eemal olevat korki ümber lükata, kusjuures aga vasak jalg omast kohast liikuda ei tohi. Ja kes seda parema jalaga on saavutanud — katsetagu seda vasakuga.”

Ka see katse meeldis, ja jalaga kraapimist oli palju, kuid tagajärgi saavutasid ainult mõned.

„Nüüd aga tulge laua juure. Võtke omale pliiats kätte ja katsuge paberile mõni täht kir-

jutada, näit. A, B, D, sealjuures katsudes jalaga käe liigutusi järgi teha, s. t. tähte tuleb kirjutada käega ja jalaga korraga.”

Ka see nali meeldis, kuid keegi ei saanud mõnd tähte kirjutada, sest jala liigutamine ajas kogu kirjutamise sassi.

„Nii näete, et meie liikmed vahel meie tahtmisi ei täida ja töötavad täiesti iseseisvalt. Seda näete ka järgmisest katsest. Katsuge vasaku käega ühtepidi ja parema käega teistpidi õhus sõõri teha, kuna sõõre peab tegema otse oma ette, s. o. oma poole ja omast väljapoole. No proovige...”

Joon. 4.

Katsetamine algas, ja peagi oli näha õhus käsa liikumas, mis kõiksuguseid ringe tegid.

„Et mul aga aega enam ei ole, siis jätan selle harjutuse teile edaspidiseks ja annan lõpuks veel ühe juure. Nimelt tehke sama liigutust nüüd vasaku jalga ja vasaku käega, s. o. jalaga ühtepidi ja käega teistpidi ringe (käega tehke ring allapoole). Õnnestub see teil, siis tehke seda parema poolega. Ja nüüd harjutage hästi, et tuleval korral näen ka tagajärgi. Täna-seks aga head aega ja jõudu harjutusteks.”

12. õhtu.

„Onu tuli,” kostis korraga hüüd eestost, ja pea kõikide pilgud pöördusid sinna poole, kuna lapsed omi mängu jättes onule vastu jooksid. Meeleolu tõusis.

Peale selle, kui onu oma tervitustega ja einega oli hakkama saanud, istus ta teiste juure ja hakkas oma piipu toppima.

„Kuule, vana sõber,” ütles isa. „Sind meie just ootasime selleks, et aitad meid natukene

lõbustada. Koba õige ka täna oma „mustakunsti” kogus natukene ringi ning näita meile mõnd huvitavat kunsti. Loodan, et sinul selle vastu midagi ei oleks?”

„Teie soov on mulle käsuks,” ütles onu naeratahes, käed risti pannes ja sügavalt kummardades. „Lubage mulle nüüd üks puhas taskurätt...”

Saades ühelt neiuult taskuräti, pani onu selle oma põlve peal kõikide nähes mitmekordselt kokku ning surus siis selle vasakus käes nii kokku, et rätist ainult kokkukeeratud keskkooht näha oli. Siis palus ta omale käärid ja lõikas nendega räti küljest tüki ära.

Seepeale pani onu käärid käest, asetaski äralõigatud tüki räti juure ning hakkas mõlemaid oma käte vahel muljuma ja hõõruma. Siis puhus ta kord kõvasti rätile ja andis selle neiu kummardusega tagasi, kelle imestuseks rätt sama terve oli kui ennegi.

„? ? ?”

„Näen, et tahate seletust saada. Selle viguri tegemiseks olin varustanud ennast juba enne ühe teise vähema riidetükiga, mida varjatult peos hoidsin. Saades taskuräti, lõikasin riidetüki ja mitte taskuräti katki, ning muljumise ajal peitsin tükid nägemata oma vesti tasku. Siin nad on.”

„No küll teie aga olete kaval,” arvas neiu. „Aga kas teie ka tulevikku oskate ette kuulutada?”

„O ja, miks mitte, kuid et kõik kohe ka seletust tahavad teada, kuidas seda teha, siis jäta selle järgmiseks korraks. Nüüd aga tahaks teile näidata üht väikest „spiritistlist” vigurit. Siin näete minu käes üht harilikku supitaldriku, mille asetan lauale, ja, olgugi et hoiate omi

käsa selle peal — hakkab tema ringi käima ja ühes temaga ka teie.”

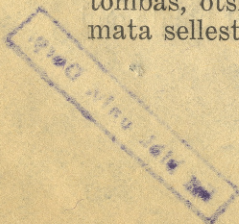
Onu läks ümmarguse laua juure, võttis sellelt lina ära ja asetaskaldriku kesk lauda. Siis palus ta 5 isikut laua juure astuda ja omi käsa nii taldrikule asetada, et seda puudutaks ainult nelja näpuga, s. o. mõlemite põidlatega, mis üksteist puutuvad, ja viimaste, väikeste sõrmedega, mis omakorda jälle naabri väikesi sõrmi puutuvad. „Nii on ümber taldriku kindel side, s. o. kõikidel on ainult neli näppu taldrikul, kuna igapähe väiksed sõrmed vastu naabri väikesi sõrmi on surutud. Ülejäänud sõrmed aga hoitakse üleval, s. o. taldrikust eemal. Näppe tuleb taldrikul kergesti hoida.”

Nii kuidas onu õpetas, nii ka tehti, ja ei möödunud palju aega, kui juba taldrik hakkas laual pikkamööda ringi käima, ja et käsa omal kohal hoida — pidid ka hoidjad kaasa keerama.

See katse tekitas imestust.

„Imestada pole siin midagi, niisama palju pole siin spiritismiga tegemist,” seletas onu. „Asi ainult seisab selles, et igal inimesel on parem käsi rohkem arenenud kui vasem, ja sellepärast rõhub tema paremaga palju rohkem taldrikule, mille läbi tekib n. n. „rootorline” liikumine külje peale; taldrik selle lükke järgi on sunnitud ennast pöörama. Nii näete, et „spiritism” pole alati mingisugune vaimude sünd. Järgmiseks tahaks teile üht kunsti näidata, millega enamjagu mustakunstimehi armastab esineda.”

Onu palus 2—3 sõrmust, milledest kaks umbes 1½ mtr. pikkust harilikku sidumisnööri läbi tõmbas, otsi kahele isikule hoida andes. Hoolimata sellest, et hoidjad otsi mitte lahti ei lask-

nud, tõmbas onu sõrmused kesk nööri välja, ilma et nöör katkenud oleks.

„Selle viguri läbiviimine ei ole raske,” algas onu seletust, „nöuab aga üht väikest ettevalmistust. Selleks võetakse üks umbes 1½ mtr. pikkune nööritükk, mille otsad kokku pannakse, et keskpaika teada saada. Sama tehakse ka teise samapikkuse nööritükiga. Siis seotakse mõlemad nööri keskpaigad sama värvi peenikese niidiga kokku, ja kui seda hästi teha — siis ei märka seda keegi (vaata joon.). Nüüd antakse ühele isikule mõlemad esimese nööri otsad ja teisele — teise nööri otsad, kuna keskele on sõrmused asetatud. (Muidugi peab võimaluse korral igatemoodi katsuma sidumiskohta varjata.) Algul tuleb selle eest hoida, et hoidjad nööri pingule ei tõmbaks, sest siis katkeks peenike nöör ja meie vigur on „läbi kukkunud”. Et sellest aga hoiduda, palute neid üksteise ligemale astuda ja oma käes olevaist nööriotstest ühe vastamisi ümber vahetada, toonitades sealjuures, et see selleks vajalik on, et sõrmustele sõlme peale tõmmata. Tõeliselt aga hoiavad isikud nüüd mõlemi pika nööri otsast kinni ja sõrmus on nüüd nende vahel; kui nüüd hoidjad nööri pinguli tõmbavad, või mina ühe tõmbeliigutuse teen — jäävad nöörid otsipidi hoidjate kätte, kuna sõrmused vabad on. Vahetamise peale muidugi tähelepanemist keegi ei pööranud, ka peab katsuma sellelt teiste tähelepanu ära pöörda. Eks ole lihtne?”

„Ja, mis sind rääkida,” arvas isa, „aina lihtne ja lihtne, aga meiesugune murra aga pead...!”

Onu läks kööki ja tõi sealt ühe 2-toobilise ämbri. Nüüd ei olnud koosolejate imestusel enam piiri, kui onu igaihe juures hakkas käima

ja ühel ninast, teisel juustest, kolmandal kõrvust, varukast, püksisäärest jne. hakkas raha välja võtma ning ämbri loopima. Viimaks, kui arvas, et temal kogutud rahast jatkus, puistas ta ämbri sisu lauale, kogus rahad kokku ja pani tasku.

„Enne lahkumist pean teie rahustuseks ütleva, et kõik raha, mille teie juurest kogusin, oli minu isiklik raha. Kui läksin kööki, võtsin taskust vasaku käega peenikest raha. Igakord, kui parema käega liigutuse tegin, just kui viskaks ühe raha ämbri, lasin selle vasemast käest sinna kukkuda. Mulje oli, nii kui nägite, kõikidel see, et tõesti neid parema käega püüdsin, kuid see oli ainult silmapetteks. Õppige ja tehke seda järgi, sest sellega saab vahel nalja. Nüüd aga kõigile head jälleenägemist.”

